

Vertrouwen en consumptie

Auteur(s):

DNB

*Deze rubriek wordt maandelijks samengesteld door Bouke Buitenkamp, Ad Stokman en Maarten van Rooij van de Nederlandsche Bank.***Verschenen in:**

ESB, 86e jaargang, nr. 4327, pagina 767, 5 oktober 2001

Rubriek:

DNB-indicator

Trefwoord(en):

conjunctuur

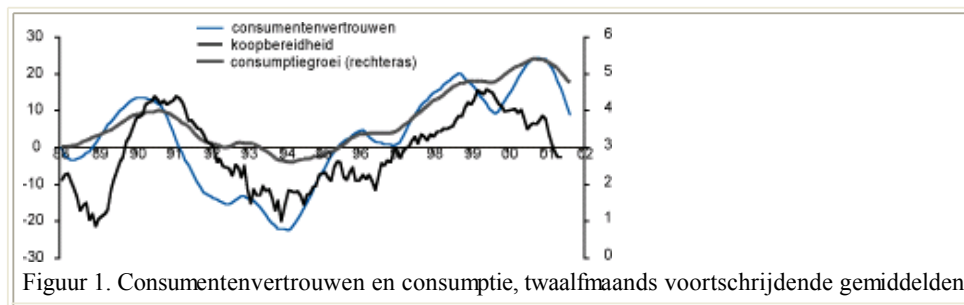
De reactie van consumenten speelt een belangrijke rol in de doorwerking van de aanslagen in de VS op de Nederlandse economie.

De terreuraanslagen in de VS hebben de wereld geschokt. Door de onderlinge afhankelijkheid van landen is het evident dat de gevolgen via vele kanalen zullen doorwerken naar de rest van de wereld. Vliegvelen, luchtvaartmaatschappijen en reisorganisaties zijn al geconfronteerd met hogere kosten door verscherpte regelgeving, vermindering van het aantal passagiers en toegenomen risico's. Het is aannemelijk dat bij een later dan verwacht inzettend herstel in de Verenigde Staten ook de open Nederlandse economie geraakt zal worden, zowel via het handelskanaal als langs financiële kanalen. Hier valt te denken aan de gedrukte stemming op de beurzen. Voor zover hierdoor de verwachte winstgevendheid afneemt, zullen ook Nederlandse investeringen niet ongemoeid blijven.

Algemeen wordt aangenomen dat de reactie van de Nederlandse consument een sleutelrol speelt in de doorwerking, temeer daar de particuliere consumptie goed is voor ongeveer de helft van het bbp. De conjuncturele neergang die eind vorig jaar al inzette, zou verergerd kunnen worden door een verder afnemende groei van de particuliere consumptie.

Relatie consumentenvertrouwen en consumptie

Het consumentenvertrouwen, zoals dat door het CBS op basis van enquêtes wordt samengesteld, kan een indicatie geven van de te verwachten consumptie-effecten [1. figuur 1](#) geeft de relatie tussen consumentenvertrouwen en particuliere consumptie. Tevens is in deze figuur de deelindicator van de koopbereidheid opgenomen, welke verondersteld wordt een nauwer verband met de bestedingen te hebben. Een correlatie-analyse bevestigt de voorlopende eigenschappen van deze variabele.

Figuur 1. Consumentenvertrouwen en consumptie, twaalfmaands voortschrijdende gemiddelden

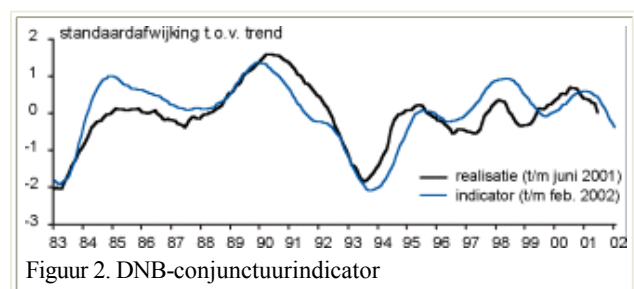
Inschatting financiële situatie verslechterd

Uit een extra conjunctuuronderzoek van het CBS, een week na de aanslagen, bleek dat consumenten door de gebeurtenissen in de vs niet alleen het algemeen economisch klimaat lager inschatten, maar ook hun eigen financiële situatie. Op het eerste gezicht is dat opmerkelijk. Bij eerdere rampen, zoals de Golfoorlog, betrok de consument de ellende meestal minder op zichzelf. Dat dit nu anders is, hoeft evenwel niet te verbazen. Door het toegenomen aandelenbezit (direct of via hypotheekconstructies dan wel pensioenopbouw) is de ontwikkeling op de beurzen voor velen steeds belangrijker geworden voor de eigen financiële situatie. De laatste jaren zijn de consumptieve bestedingen gestimuleerd door de toen bovenmatige stijging van beurskoersen en (vooral) huizenprijzen. Recent is de huizenmarkt evenwel in een rustiger vaarwater gekomen en sinds begin 2000 is er veel 'lucht' uit de beurskoersen gestroomd, waardoor de consumptie geremd is. Nu, door de sterke beursreactie direct na de terreuraanslagen, is wederom een groot deel van het belegde vermogen verdampt, wat de beoordeling van de koopbereidheid zal beïnvloeden. Bij een voorspoedig herstel van de beurs zal de doorwerking naar de consumptie mogelijk beperkt blijven. Ook eerdere rampen hebben niet altijd geleid tot gedragsreacties van consumenten, ondanks scherpe bewegingen van het consumenten

vertrouwen [2](#).

Tot slot

De DNB-conjunctuurindicator, vooruitkijkend tot februari 2002, blijft neerwaarts gericht ([figuur 2](#)). In geen van de deelreeksen zijn effecten van de aanslagen verwerkt. Toch past het niet om voor Nederland al te pessimistisch te zijn. Het lange termijn groeipotentieel van de economie is niet aangetast door de gebeurtenissen en ook van grootscheepse productie-uitval is geen sprake. Door de hoogconjunctuur van de afgelopen jaren is de situatie op de arbeidsmarkt verbeterd en de staatsschuld teruggelopen. De Nederlandse economie kan, na jaren van hoogconjunctuur, tegen een stootje

Figuur 2. DNB-conjunctuurindicator

1 Zie N.J. Nahuis, *Are survey indicators useful for monitoring consumption growth: evidence from European countries*, DNB Meb-serie 2000-08, http://www.dnb.nl/monetair_beleid/pdf/serie08full.pdf.

2 Zie N.J. Nahuis, [Rampen, vertrouwen en de Nederlandse conjunctuur](#), binnenkort te verschijnen in ESB.